

ป้ายหาริย์ในพระไตรปีฎก

พระมหาสนอง จำนิล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-952-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MIRACLES IN THE TRIPITAKA

Phramaha Sanong Jamnil

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts.

Department of Eastern Languages

Graduate School

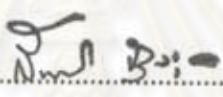
Chulalongkorn University

1996

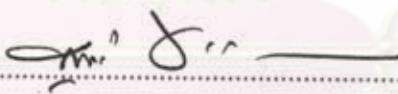
ISBN 974-633-952-4

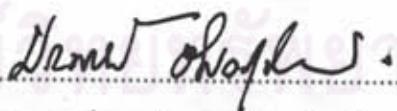
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปาฐกหาริย์ในคัมภีรพระไตรปิฎก
โดย	พระมหาสอน จำนิດ
ภาควิชา	ภาษาตะวันออก
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.ประพจน์ อัศววิรุฬหการ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัคดา

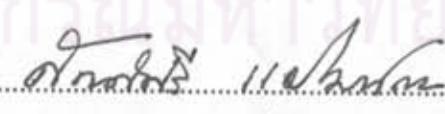
บันทึกวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

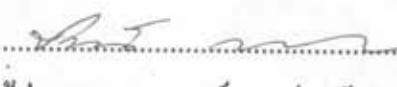

..... คอมบดีบันทึกวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชาครัตพงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.ประพจน์ อัศววิรุฬหการ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัคดา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพาณิช)

พิมพ์ด้วยบ้านที่ตั้งอยู่ในวันที่นิพนธ์ภายนอกในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

พระมหา สโนด จันนิล : ปาฏิหาริย์ในพระไตรปิฎก (MIRACLE IN THE TRIPITAKA) อ.ที่ปรึกษา : อ.ดร. ประพจน์ อัคคาวิรุหกการ, ศ.ดร. ศักดิ์ศรี แข็งนัดดา, 159 pp. ISBN 974 - 633 - 952 - 4

วิทยานิพนธ์นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเรื่องปาฏิหาริย์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและ อธรรม กذا โดยทั่ว ๆ ไป คำว่า ปาฏิหาริย์มักปรากฏในคัมภีร์ของศาสนาทุกศาสนา ในพุทธศาสนา ปาฏิหาริย์ แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเหสนานาปาฏิหาริย์ และอนุศาสนานาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์สองประเภทแรกไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก เพราะมิใช่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และไม่ ทำให้ผู้เก็บข้อมูลหันจากกิเลส และกองทุกข์ได้

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีผลกระบวนการที่สอนต่อความมั่นคงของพุทธศาสนา พระพุทธ เจ้าจะทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ปราบปรามพวกเดิรรคีที่เป็นเสื่อมหายนัมต่อพุทธศาสนา แต่ ปาฏิหาริย์ที่ทรงบอกข่อง กือ อนุศาสนานาปาฏิหาริย์ เพราะเมื่อแสดงจะทำให้เข้าใจสภาวะธรรมความ เป็นจริง และทำให้หันจากกิเลสและกองทุกข์ได้ ทั้งขั้นสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ บุคุชณ ให้ก้าวขึ้นสู่อริยชน โดยสมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ ปาฏิหาริย์ในพุทธศาสนาจึงมีประโยชน์ทั้งในการกำจัดกิเลส ในการเผยแพร่ และในการส่งเสริมพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งนานถึงปัจจุบัน

คุณยวายทรพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาต่างประเทศ
สาขาวิชา ภาษาบาลี-ลัมลักษณ์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนักิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C 510687 : MAJOR PALI AND SANSKRIT

KEY WORD : MIRACLES / TRIPITAKA

PRAMAHASANONG JAMNIL : MIRACLE IN THE TRIPITAKA. THESIS ADVISOR :

PRAPOD ASSAVAVIRULHAKARN, Ph.D. PROF. SAKSRI YAMNADDA, Ph.D.

159 pp. ISBN 974 - 633 - 952 - 4

This thesis aims to study miracles in the Tripitaka and its commentaries. Generally, miracles appeared in the text of every religion. Miracles in Buddhism are divided into three categories : iddhipati^hariya, adesanapati^hariya and anusasani^hariya. It can be said that iddipati^hariya and adesanapati^hariya are not important in Buddhism because they are not substantial and can not help human beings eliminate their desires and sufferings.

However, Buddha conjured up iddipati^hariya in critical times when the situation seemed to threaten the stability of the teaching as in case of suppressing heretics who were antagonizing Buddhism. He praises anusasani^hariya, because only good teaching can lead human beings to the Truth by releasing themselves from desires and sufferings as well as transforming an unenlightened to a noble one.

Buddhist miracle therefore helps eliminate desires. It holds a significant role in spreading and establishing a solid foundation for Buddhism.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ภาษาต่างประเทศ
สาขาวิชา.....ภาษาบาลี-ลัทธกุฎ
ปีการศึกษา.....2538

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของคณาจารย์แห่งสาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ ศาสตราจารย์ ดร.สักดิศรี แย้มนัดดา และ อาจารย์ ดร.ประพจน์ อัศววิรุพหการ กรุณารับเป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำตรวจสอบแก่ในมาโดยตลอด นอกจากนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทัศนีย์ สินสกุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราภรณ์ พาพาณิช ได้ให้คำแนะนำหลาย ๆ อย่าง ก่อนที่ผู้วิจัยจะตัดสินใจเลือกทำเรื่องนี้ ขณะเดียวกัน พระมหาเจริญ แก้วรัตน์ และพระมหา พวงค์ เพชรบุญดี เพื่อนรุ่นเดียวกันที่เคยให้กำลังใจมาตลอด ซึ่งมีเจ้าน้าที่บรรณาธิการ ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ และสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กรุณาให้ ความสำคัญในการค้นหนังสือ อีกท่านหนึ่ง คือ พระครูศรีสุธรรมมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัด สร้อยทอง ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย แม้ว่าภาระหน้าที่ของท่านมีมาก แต่ ท่านก็ให้ความรักความอบอุ่นทุก ๆ คนที่อยู่ภายใต้การ ปกครองของท่าน และพระปลัดประสาร ไชยธรรมยາกร ได้กรุณาให้ขั้นหนังสือพระราชปีกและธรรมกถาทดลองระยะเวลาที่ทำการวิจัย

นอกจากนี้ ก็ยังมีโขมนารดา น้องสาว และหวานๆ ที่เคยเป็นห่วงและให้กำลังใจ เสนอมา ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจต่อสู้อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีท่านอีน ๆ อีกหลายท่านที่ได้กรุณา ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยด้วยขอขอบคุณทั้งที่ออกนามและไม่ได้ออกนาม ในที่นี้ ด้วยความ จริงใจ ที่มีส่วนร่วมทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ถ้าหากบุคคลเหล่านี้แล้วความสำเร็จ คงไม่เกิดขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉะนั้น ความคิงามอันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขออนุญาตให้แก่ท่านผู้มีพระคุณ ทุกท่านที่ออกนามมาแล้ว และขออนุความคิงามวิญญาณของโขมนิพนธ์ที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้ที่ หลักคันให้ผู้วิจัยมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนจนทุกวันนี้ ขอให้ดวงวิญญาณของโขมนิพนธ์ไปสุคติภาพ

คำชี้แจงการใช้อักษรและหมายเลขอื่น

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พุทธศักราช 2521 เรียงตามอักษรวิธี ดังนี้

1. อ.อ.เอก. อุกุตตโรนิกาย เอกนิปัต
2. อ.อ.ทุก. อุกุตตโรนิกาย ทุกนิปัต
3. อ.อ.ติก. อุกุตตโรนิกาย ติกนิปัต
4. อ.อ.จตุก. อุกุตตโรนิกาย จตุกุนิปัต
5. อ.อ.ปัญจก. อุกุตตโรนิกาย ปัญจกนิปัต
6. อ.อ.ฉก. อุกุตตโรนิกาย ฉกุกนิปัต
7. อ.อ.อภูช. อุกุตตโรนิกาย อภูชกนิปัต
8. ข.ป.ภ. บุททอกนิกาย ปภิสัมภิทานคุค
9. ข.ธ. บุททอกนิกาย ธนุมปท
10. ข.ส. บุททอกนิกาย สุดตนิปัต
11. ป.ภ.อ. บุททอกนิกาย ปภิสัมภิทานคุค อภูชกดา
12. เศร.อ. เศรีคชา อภูชกดา (ปรมตุดทีปนี)
13. ท.น. ทีมนิกาย มหาวคค
14. ท.ส. ทีมนิกาย สีลกุขนธวคค
15. ท.ป. ทีมนิกาย ปภิสิกวคค
16. ท.อ. ทีมนิกาย อภูชกดา
17. ธ.อ. ธนุมปท อภูชกดา
18. น.น. นชุณินิกาย นชุณินปญญาสก
19. น.ญ. นชุณินิกาย นุลปญญาสก

20. ม.อ.	มชุลมันนิกาย	อภูฐานกดา
21. วิสุทธิ.	วิสุทธิ์มคุก	
22. วินย. จุล.	วินยปีฎก	จุลลาคุก
23. วินย.น.	วินยปีฎก	มหาวคุก
24. วินย.มหา.	วินยปีฎก	มหาวิกุก
25. ส.นิ.	สัมยุตตนิปात	ท่านวคุก
26. ส.ม.	สัมยุตตนิปात	มหาวารวคุก
27. ส.สคा.	สัมยุตตนิปात	สคากวคุก

การใช้หมายเลขอื่น

- พระไตรปีฎก จะแสดงเล่ม ข้อ หน้า ตามลำดับ ตัวอย่างเช่น บ.ปฏิ.31/718/442 หมายถึง บุททอกนิกาย ปฏิสมกิathamคุก เล่มที่ 31 ข้อ 718 หน้า 442
- ปกรณ์พิเศษ จะแสดงเล่ม หน้า ตามลำดับ ตัวอย่างเช่น วิสุทธิ.1/124 หมายถึง วิสุทธิ์มรรค เล่มที่ 1 หน้า 124
- ธรรมกถา จะแสดงเล่ม หน้า ตามลำดับ ตัวอย่างเช่น ธ.อ.8/35 หมายถึง ธรรมปทกญาณกถา เล่มที่ 8 หน้า 35

**ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๔
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๕
กิตติกรรมประกาศ	๖
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อและหมายเลขอื่น	๗
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	1
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
วิธีดำเนินการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	2
2. ความหมายของคำว่า ปักษาริย์ ตามรูปศัพท์	4
การประกอบรูปศัพท์ของคำว่า ปักษาริย์	4
วิเคราะห์ความหมายของคำว่า ปักษาริย์	5
ความหมายของคำว่า ปักษาริย์	7
ประเภทของคำว่า ปักษาริย์	9
1. อิทธิปักษาริย์	9
1.1 การประกอบรูปศัพท์คำว่า อิทธิ	10
1.2 วิเคราะห์ความหมายตามรูปศัพท์	12
1.3 ลักษณะของอิทธิปักษาริย์	15
1.4 ความหมายของคำว่า อิทธิวิช	18
1.5 ประเภทของอิทธิฤทธิ์	24

1.5.1 อธิษฐานถุทธี	26
1.5.2 วิคุพนาถุทธี	27
1.5.3 นโนนถุทธี	28
1.5.4 ญาณวิปผาราถุทธี	30
1.5.5 สมารชิวิปผาราถุทธี	31
1.5.6 อริยถุทธี	34
1.5.7 กัมมวิปากชาถุทธี	36
1.5.8 ปุณณวิโตถุทธี	37
1.5.9 วิชชานมถุทธี	38
1.5.10 ตัดตะ ตัดตะ สัมมัปปโยคปัจจยา อิขันนภูเรนถุทธี	39
1.6 ภูมิของถุทธี	43
1.7 นาทของถุทธี	44
1.8 บทของถุทธี	45
1.9 มูลของถุทธี	46
1.10 วิธีฝึกจิตเพื่อให้เกิดอิทธิปักษิหาริย์	48
1.11 การฝึกจิตหัวความชำนาญ	49
1.12 ความหมายของจิต	49
1.13 สักษะของจิตที่เป็นสามัช	50
1.14 คุณสมบัติของผู้แสดงอิทธิปักษิหาริย์	51
1.15 สถานที่แสดงอิทธิปักษิหาริย์	52
1.16 สาเหตุที่แสดงอิทธิปักษิหาริย์	53
1.16.1 เพื่อประกาศพระพุทธศาสนา	54
1.16.2 เพื่อปราบปรามพวกเดิรรคีย์	56
1.17 มูลเหตุในการบัญญัติสิกขานบทห้ามสาภกแสดงอิทธิปักษิหาริย์	63
1.17.1 กิจมุขาวัชชีวគคดุรินมนุษยธรรม	63
1.17.2 นาตรไม้จันทน์แดงเป็นเหตุ	66
1.18 ข้อดีและข้อเสียของการแสดงอิทธิปักษิหาริย์	67
1.19 ไทยและประโยชน์ของการแสดงอิทธิปักษิหาริย์	69

2. อาชีวศึกษา	71
2.1 การประกอบรูปแบบที่คำว่า อาชีวศึกษา	72
2.2 วิเคราะห์ความหมายตามรูปแบบที่	73
2.3 ลักษณะของคำว่า อาชีวศึกษา	74
2.4 ข้อดีและข้อเสียของอาชีวศึกษา	77
2.5 ไทยและประโยชน์ของอาชีวศึกษา	77
2.6 ข้อแตกต่างระหว่างอิทธิพลกับอาชีวศึกษา	78
3. อนุสันติปักษ์นิยม	79
3.1 การประกอบรูปแบบที่ คำว่า อนุสันติปักษ์นิยม	79
3.2 วิเคราะห์ความหมายตามรูปแบบที่	80
3.3 ลักษณะของคำว่า อนุสันติปักษ์นิยม	81
3.4 เทคนิคการสอนแบบอนุสันติปักษ์นิยม	82
3.5 ทฤษฎีการสอนของพระพุทธเจ้า	85
3.6 ข้อดีของการแสดงอนุสันติปักษ์นิยม	86
3.7 ประโยชน์ของการแสดงอนุสันติปักษ์นิยม	86
การเปรียบเทียบปักษ์นิยมทั้งสามประเภท	86
1. เหตุผลที่ไม่โปรดอิทธิปักษ์นิยมและอาชีวศึกษา	86
2. เหตุผลที่ยกย่องอนุสันติปักษ์นิยม	87
3. เหตุผลที่แสดงข้อมูลจำกัดของปักษ์นิยม	90
3.1 อิทธิปักษ์นิยมและอาชีวศึกษา	90
3.1.1 ทางปัญญา	90
3.1.2 ทางจิต	91
3.2 อนุสันติปักษ์นิยม	91
3.2.1 ทางปัญญา	92
3.2.2 ทางจิต	92
3.3 ตารางเปรียบเทียบปักษ์นิยมทั้งสามประเภท	93

3. แนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับป้าภิหารย์ในพุทธศาสนา.....	95
แนวความคิดเกี่ยวกับป้าภิหารย์.....	95
อนุภาพของป้าภิหารย์	97
1. อนุภาพของอิทธิป้าภิหารย์	97
2. อนุภาพของอาทเสนาป้าภิหารย์	98
3. อนุภาพของอนุสาวานีป้าภิหารย์	99
ความเชื่อเกี่ยวกับป้าภิหารย์	101
ทฤษฎีแห่งความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา	103
4. อิทธิพลแห่งความเชื่อเกี่ยวกับป้าภิหารย์ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่มีต่อคน สมัยโบราณและสมัยปัจจุบัน	105
ความเป็นมาแห่งอิทธิพลเกี่ยวกับป้าภิหารย์	105
ความสำคัญของอิทธิพลเกี่ยวกับป้าภิหารย์	106
อิทธิพลแห่งความเชื่อเกี่ยวกับป้าภิหารย์	106
1. อิทธิพลแห่งความเชื่อของคนสมัยโบราณ	107
2. อิทธิพลแห่งความเชื่อของคนสมัยปัจจุบัน	109
ป้าภิหารย์ประเภทบุคคลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา	111
1. ป้าภิหารย์ของพระพุทธเจ้า.....	111
2. ป้าภิหารย์ของเหล่าสาวก	124
3. ป้าภิหารย์ของกิกนุฟี	129
4. ป้าภิหารย์ของสามเณร.....	131
5. ป้าภิหารย์ของสามเณรี.....	137
6. ป้าภิหารย์ของอุนาสก.....	138
7. ป้าภิหารย์ของอุบาลิกา.....	139
8. ป้าภิหารย์ของบุคคลอื่น.....	141
ความมหัศจรรย์ในพระธรรมวินัย.....	146
คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา.....	148

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	151
สรุป.....	151
ข้อเสนอแนะ.....	153
รายการอ้างอิง.....	154
ประวัติผู้เขียน.....	159

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย